

ETELÄ-
KARJALAN
LIITTO

Aluekehittämisen tilanne- ja kehityskuva 2024

Etelä-Karjala

Väestönkehitys

Väestön määrän trendi on Etelä-Karjalassa ollut vähenevä jo vuosikymmenien ajan. Vuoden 2023 lopussa Etelä-Karjalassa asui 125 190 henkeä (125 353 vuonna 2022), ja väkiluvun muutos edelliseen vuoteen oli -0,1 %. Tilastokeskuksen lokakuussa 2024 julkaiseman väestöennusteen mukaan maahanmuutto tukee positiivista väestönkehitystä koko maan tasolla. Etelä-Karjalassakin maahanmuutto on viime vuosina ollut voimakasta, mutta se ei ennusteen mukaan onnistu oikaisemaan vaikeaa luonnollista väestönkehitystä ja heikkoa maan sisäistä muuttoliikennettä. Väestönkehitys on maakuntien vertailussa viidenneksi heikointa. Etelä-Karjalassa ainoastaan Lappeenrannan kaupunki pystyy pinnistämään positiivisen väestönkehityksen puolelle. Itäisen Suomen yliopistomaakunnissa Pohjois-Karjalassa ja Pohjois-Savossa Joensuun ja Kuopion kasvu on huomattavan positiivista. Etelä-Karjalassa sijaitsee runsaasti vapaa-ajan asutusta, mikä näkyy väestön kausivaihteluna. Kesälomakaudella väestön määrä kasvaa mobiiliseurannan perusteella erityisesti harvaan asutulla maaseutualueella.

Heikon väestönkehityksen taustalla on ennen muuta riittämätön luonnollinen väestön lisäys (-9,0 / 1000 as vuonna 2023), eli kuolleisuus on syntyvyyttä suurempaa. Kokonaishedelmällisyys on Etelä-Karjalassa 1,16, mikä on selvästi alle valtakunnan keskiarvon ja maakuntien kolmanneksi heikointa. Positiivinen kokonaisnettomuutto (+7,7 / 1000 as vuonna 2023) ei kykene kompensoimaan heikkoa luonnollista kehitystä, vaikka maahanmuutto tasapainottaa heikkoa tilannetta maan sisäisessä muutossa. Rajaseutuna ja kansainvälisenä yliopistomaakuntana Etelä-Karjalassa on kansallisessa vertailussa merkittävästi vieraskielisiä eli 8,4 % väestöstä, mikä on viidenneksi eniten maakunnista. Uudenmaan lukema (18 %) vetää koko maan keskiarvon 10 % tasolle. Etelä-Karjalassa asuu merkittävä venäjänkielinen vähemmistö. Geopoliittinen tilanne ja rajasulut sekä koulutusratkaisut muuttavat tulevaisuusnäkyviä tämän ryhmän osalta.

Väestön vähenemisen nopeus vaihtelee kunnittain. Selvästi heikointa väestönkehitys on Parikkalassa, jossa on myös nopeimmin vanheneva väestö ja maakunnan heikoin väestöllinen huoltosuhde (119,7 vuonna 2023). Savitaipaleen ja Rautjärven kunnissa huoltosuhde on myös yli 100, eli alle 15- ja yli 64-vuotiaita on enemmän kuin työkäisiä. Lemillä ja Taipalsaarella huoltosuhde on kohtuullinen ja vastaavankokoisia kuntia selvästi parempi, ja väestö on keski-ikänsä verrokkeja nuorempaa. Kyseiset kunnat kuuluvat tiiviisti Lappeenrannan työssäkäyntialueeseen ja ovat kotikuntia monille kaupungissa työssäkäyville. Ruokolahden tilanne on Imatran kehityksen takia heikompi, vaikka sekin sijaitsee kaupungin välittömässä läheisyydessä. Maakunnan väestöllinen huoltosuhde on yli 70,6 (2023), mikä on toiseksi paras itäisessä Suomessa (Pohjois-Savossa alle 70).

Maakunnan kuntakentässä suhteellinen väkiluvun muutos on ollut lähivuodet negatiivinen, ja tilastokeskuksen lokakuussa 2024 julkistama väestöennuste ennakoii trendin jatkuvan. Lappeenrannan kaupunki on sinitelty nollatasolla tai pienen kasvun tasolla ja tulee kasvattamaan väkilukuaan hieman lähitulevaisuudessa. Imatralla trendi on ollut viimeisten kymmenen vuoden ajan selvästi laskeva ja nopean vähenemisen ennakoitaan jatkuvan. Muiden kuntien osalta vuosivaihtelu on merkittävämpää, mutta absoluuttista väkiluvun lisäystä ei niissäkään ole tapahtunut. Vähenevä ja vanheneva väestö ennakoii kehittämishaasteita myös tuleville vuosille. Väestökehityksen vaikutus maakunnan kehittämisen reunaehtoihin on merkittävä uusiutuvuuden ja talouden dynamiikan näkökulmasta.

Kestävä elinvoima ja investoinnit

Etelä-Karjala on teollisuusmaakunta, jossa teollisuuden rooli aluetaloudessa on poikkeuksellisen iso. Ala on isoin sekä yritysten henkilöstön että liikevaihdon mittareilla. Alueella on luonnonvarojen jatkojalostusta ja teknologiateollisuutta, erityispiirteensä kansainvälisesti merkittävä metsäteollisuuden keskittymä. Venäjän sota Ukrainassa ja siihen liittyvät pakotteet vaikuttavat Etelä-Karjalassa merkittävästi elinkeinoelämän toimintaympäristöön. Itäraja on ollut täysin suljettuna joulukuusta 2023 alkaen. Meneillään on useita prosesseja, joiden kautta pyritään tunnistamaan uusia mahdollisuuksia investointien ja taloudellisen toimeliaisuuden vauhdittamiseen alueella. Etelä-Karjala on esimerkiksi kiinnostunut toimimaan pilottina erityistalousoalueelle, jota

arvioidaan osana Itäisen Suomen ohjelman toimia.

Viime aikoina vaikeuksia on tuottanut erityisesti puuraaka-aineen hankinta, mutta toisaalta myös globaalit kysyntäsuhdanteet. Myös teollisuuteen ja vientiin liittyvät alat, kuten logistiikka, ovat kärsineet. Rakentamisen ala ja ammatit ovat ahdingossa, kuten muuallakin Suomessa. Maakunnan vihreään siirtymään liittyville teollisille toimijoille viimeaikaiset ilmastotoimet ja myös energiakriisi ovat puolestaan luoneet uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Yrityskauppoja on tehty ja laajennuksia suunnitteilla teknologiateollisuudessa. Avoimen sektorin osuus maakunnan työpaikoista oli 67,2 % (2022). Suuria julkisia työnantajia maakunnassa ovat mm. Etelä-Karjalan hyvinvointialue, Lappeenrannan kaupunki sekä LUT-yliopisto ja LAB-ammattikorkeakoulu. Kuntien taloustilanne tuottaa paineita julkisen sektorin rekrytointeihin, ja kaikkia eläköitymisen seurauksena vapautuvia tehtäviä ei täytetä.

Lokakuussa 2024 työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli Etelä-Karjalassa 12,8 % (koko maassa 10,6 %). Kunnittain tarkasteltuna korkein työttömyysaste oli Imatralla (16,6 %) ja matalin Taipalsaarella (8,7 %). Seutukunnittain avoimien työpaikkojen määrä laski vuoden takaisesta Lappeenrannan seudulla -51 % (-275 kpl) ja Imatran seudulla -69 % (-147 kpl). Nuorisotyöttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys ovat edelleen kasvussa.

Taloustilanteen epävarmuudesta huolimatta osaavan työvoiman saatavuus on pysyvä haaste. Rekrytointi- ja kohtaantohaasteet ovat jatkuvia esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla, teknologiateollisuudessa sekä majoitus- ja ravitsemusalalla. Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan tilanne jatkuu haastavana myös tulevaisuudessa, sillä alueen ikärakenne kasvattaa palvelutarvetta. Pulaa on erityisesti ammateista, joihin maakunnassa ei ole koulutusta, kuten lääkäreistä, psykologeista, puheterapeuteista ja sosiaalityön erityisasiantuntijoista. Työvoimapulaa vaikeuttavat lähivuosien merkittävät eläköitymiset mm. sosiaali- ja terveyspalveluissa. Erityisosaamista vaativien asiantuntijatehtävien täyttäminen teollisuudessa ja rakennusalailla on ollut jo pitkään hankalaa. Teollisuudessa on kysyntää erityisesti sähkö- ja automaatioalan osaajista, mihin LAB-ammattikorkeakoulu vastasi syksyllä 2024 Lappeenrannan kampuksella aloitetulla sähkö- ja automaatiotekniikan insinöörikoulutuksella. Pätevistä tekniikan alan opettajista on pulaa. ICT-alalla pulaa on osaavista pitkän linjan ammattilaisista.

Opetus- ja kulttuuriministeriön pohjaehdotuksen mukaan vuonna 2025 Etelä-Karjalan toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijavuosia leikattaisiin peräti 15 prosentilla. Etelä-Karjalaan esitetyt leikkaukset ovat poikkeuksellisen suuret verrattuna muihin maakuntiin, joissa koulutusvuosien leikkaukset ovat 5–9 prosenttia. Tämän suuruiset leikkaukset heikentäisivät merkittävästi etenkin uudelleen kouluttautumisen mahdollisuuksia, ja leikkauksilla olisi väistämättä vaikutuksia myös nuorten koulutusmahdollisuuksiin sekä maakunnan kehityspotentiaaliin. Ammatillisen koulutuksen leikkausten lisäksi LAB-ammattikorkeakoulu siirtää kuvataidekoulutuksen Lappeenrannasta Lahteen. Etelä-Karjalassa ei ole jäljellä muuta taiteen korkeakoulutusta. Positiivinen uudistus on ollut LUT-yliopiston laajentuminen yhteiskuntatieteelliseen koulutukseen ja tutkimukseen sekä LAB ammattikorkeakoulun aloittama sähkö- ja energiatekniikan koulutusohjelma. Korkeakoulut ovat kasvattaneet voimakkaasti opiskelijamääriään maksullisella koulutuksella, jota tarjotaan EU:n ja ETA-alueen ulkopuolelle.

Etelä-Karjalassa ”TE-palvelut 2024” -uudistuksen valmistelu on edennyt myönteisesti. Muodostumassa on maakunnan laajuinen palvelualue, jossa Lappeenrannan kaupunki toimii isäntäkuntana. Työllisyysaluevalmistelu on tiivistänyt alueen palvelutoimijoiden ja sidosryhmien yhteistyötä. Vuoden 2024 lopussa päättyy Etelä-Karjalan työllisyysjohtoryhmän toiminta, ja jatkossa tehdään keskeiset sidosryhmät osallistavaa ekosysteemyhteistyötä osana uutta toimintamallia. Tahtotila on vahva jatkuvalla tiiviille yhteistyölle, jossa huomioidaan maakunnan asukkaiden tarpeet sekä osaavan työvoiman saatavuus.

Korkeakoulukampus toimii osaajien ja oppijoiden houkuttelijana, mutta opiskelijoiden paikkakunnalle jäämiseen vaikuttaa sopivien työpaikkojen tarjonta, joka on rajallista. Toisaalta tarjonta luo jossain määrin kysyntää. Alueella on yrityksiä, joiden sijoittautumisen ja kasvun keskeinen tekijä on ollut yliopiston läheisyys. Yliopisto ja kansainväliset teknologia- ja teollisuusyritykset houkuttelevat alueelle kansainvälisiä osaajia. Jatkossa kansainvälisten työntekijöiden laajemmaksi houkuttelemiseksi on panostettava mm. tulijoiden kielikoulutukseen

sekä englanninkielisten palveluiden saatavuuteen maakunnassa (mm. opetus ja koulutus, asumiseen liittyvät palvelut).

Venäjän suunnasta on tullut alueelle merkittävästi teollisuuden raaka-aineita. Bruttoarvonlisäys laski jalostuksen alalla dramaattisesti vuonna 2022 (-20 %), ja lasku jatkui myös vuonna 2023 (-5 %). Suuret teollisuusyritykset ovat toteuttaneet sekä irtisanomisia että lomauksia. Matkailulle ja erikoiskaupalle venäläisten turistien poistuminen katukuvasta on ollut merkittävä isku. Paikallisesti Imatran seutu on ollut vielä riippuvaisempi matkailijoista kuin Lappeenrannan seutu. Imatran seudulle on saatu tarpeellista tukea PÄRM- ja ÄRM-rahoitusten muodossa. Imatran seutu on myös saatu korkeampien yritystukitasojen piiriin. Palvelusektorilla etsitään uusia mahdollisuuksia mm. luonto- ja kulttuurimatkailusta. Yksi maakunnallisista kärkihankkeista on Imatran erä- ja luontokulttuurimuseo. Reitistökehittäjät kokoontuvat säännöllisesti toimien koordinoimiseksi. Maakunnallinen virkistysalueselvitys ja vuonna 2025 valmistuva Etelä-Karjalan luonnon virkistyskäytön suunnitelma pohjustavat ja linjaavat lähivuosien kehitystyötä.

Elinvoiman vahvistamiseksi on tarpeen panostaa erityisesti pk-yritysdynamiikan vahvistamiseen. Tulevaisuuden kannalta ongelmallisia ovat heikko yritysperstanta, kasvuyritysten vähäinen määrä sekä pk-yritysten kasvuhaluttomuus. Tarkastelujaksolla 2019–2022 kasvuyritysten määrä väheni Etelä-Karjalassa kaikista maakunnista suhteellisesti eniten verrattuna edelliseen tarkastelujaksoon. Kaakkois-Suomessa on lisäksi paljon yrityksiä, joilla ei ole minkäänlaisia kasvutavoitteita. Syksyn 2024 pk-yritysparometrissä maakunnan vastaajien näkymät tulevaan olivat kuitenkin positiivisemmat kuin kahdella edellisellä kierroksella.

Alueen elinkeinoelämän monipuolistamiseksi tulee vahvistaa strategista kehittämistoimintaa, monipuolisia yrityspalveluita sekä tuloksellista sijoittautumistoimintaa, jossa haetaan uusia yhteistyöavauksia itäisen Suomen toimijoiden kanssa. Etelä-Karjalassa on käytössä niukalti EU:n alue- ja rakennepolitiikan varoja, joille olisi aluetalouden uudistamistyössä suuri tarve. Myös EU:n ulkoraja-alueohjelman loppuminen on vähentänyt kehittämisresursseja.

Yliopistokampuksen rooli alueen innovaatioverkostoissa on keskeinen, ja TKI-toiminnan vihreään siirtymään painottunut suhdanne on LUT-yliopistolle otollinen. Uutta ja uusiutuvaa liiketoimintaa on saatu erityisesti sähkötekniikan osaamiseen pohjautuen ja sitä hyödyntäen. Vihreään sähköistämiseen liittyviä tukitoimia ovat mm. Lappeenrannan ja Imatran kaupunkiseutujen ekosysteemisopimuksen toteuttaminen sekä Greenreality Network -yritysverkoston aktiivinen toiminta puhtaan energia- ja jatkojalosteiden kehittämisessä. Etelä-Karjalassa erityisen uuden raaka-ainepotentiaalin mm. vetytaloudelle jatkojalosteineen muodostavat bioperäiset hiilidioksidipäästöt. Itäisen Suomen maakunnat edistävät yhdessä vetyteollisuuden ja uusien energia-avausten toteutumista alueella, joka vaatii mm. vetyputkien rakentamista sekä sähköinfran vahvistamista.

Etelä-Karjalassa on merkittävä määrä T&K-henkilöstöä julkisissa korkeakouluissa, mutta myös laajaa yritysten T&K-toimintaa. Tästä merkittävimmät toiminnot ovat suurissa yrityksissä. Vuonna 2023 Etelä-Karjalassa T&K-henkilöstön määrä oli 1 544 henkeä, mikä on selvästi enemmän kuin edellisenä vuonna ja samaa tasoa kuin vuonna 2021. Korkeakoulusektorin osuus on maakunnassa merkittävä, eikä muuta julkista tutkimusta maakunnassa ole juuri lainkaan. Etelä-Karjalassa ei sijaitse minkään valtiollisen tutkimuslaitoksen pysyvää TKI-toimipistettä. Elinkeinoelämän osuus T&K-menoista oli 59,0 % vuonna 2023, mikä oli alle koko Suomen tason (67,3 %). Yritysten TKI-menot ovat kuitenkin trendin omaisesti kasvavia, vaikka vuosivaihtelua esiintyy. Suomen vahvimpia TKI-maakuntia yhdistää se, että huomattavan iso osuus kokonaismenoista tulee yrityksistä. Myös Etelä-Karjalassa on tavoitteena vahvistaa yritysten innovaatiokyvykkyyttä sekä korkeakouluosaamisen ja tutkimuksen roolia uuden, kasvuhakuisen yritystoiminnan synnyttäjänä. Tuotannollista toimintaa harjoittaville teknologiayrityksille kehittämissyklit ovat erittäin pitkiä. Korkeaa osaamista pyritään myös hyödyntämään sijoittautumisvalttina. Erityisesti teknologiapohjaisissa startupeissa haasteena on riittävän pääoman hankkiminen kehittämisen alkuvaiheessa. Alueella toimivien listaamattomien yritysten valmiudet investointeihin ovat heikommät kuin monilla muilla alueilla. Horizon- ja Business Finland -rahoitusta maakuntaan kotiuttaneiden organisaatioiden määrä on kasvanut ja joukko monipuolistunut. Alueella on panostettu erillisten Horizon-

hankevalmistelijoiden palkkaamiseen, mikä on tuottanut tulosta.

Hyvinvoiva väestö ja yhteisöt

Suhteellisen vähäväkisessä Etelä-Karjalassa on vahva maakuntaidentiteetti ja vireä kansalaisyhteiskunnan toiminta, mikä selittää osaltaan muuta maata vähäisempää osattomuuden kokemusta. Osallisuus ja hyvinvointi eivät kuitenkaan jakaudu tasaisesti. Kansallisen terveysindeksin 2020–2022 ikävakioidun sairastavuuden kokonaisindeksiluku Etelä-Karjalassa on 107. Taipalsaarella on alueen kunnista pienin indeksiluku 93 ja Rautjärvellä suurin 127. Etelä-Karjalan alkoholisairauksia, sepelvaltimotautia ja aivoverisuonitauteja koskevat luvut ovat maan hyvinvointialueista korkeimmat. Etelä-Karjalan hyvinvointialue koordinoi maakunnallista hyvinvointisuunnitelmaa, jonka kolme pääteemaa kaudelle 2021–2025 ovat terveelliset elintavat, mielen hyvinvointi ja työllisyyden edistäminen. Niiden lisäksi läpileikkaavina teemoina ovat yhteisöllisyys ja osallisuus. HYTE-kärkihjelmillä taklataan muun muassa ylipainoa, kansansairauksia sekä liiallista päihteiden käyttöä.

Työkyvyttömyysindeksi ennakoii erityisesti pitkäkestoista työkyvyttömyyttä, ja Etelä-Karjalan tilanne on maan keskitasoa. Perustoimeentulotukea sai vuosina 2022 ja 2023 eteläkarjalaisista 2,3 % (2,5 % vuonna 2021). Toimeentulotukeen vaikuttanee kuitenkin työllisyystilanteen heikentyminen ja yleinen hintojen nousu edelleen vuonna 2024. Pienituloisten osuus väestöstä oli noussut vuonna 2022 16,7 prosenttiin, mikä on maan keskiarvoa (13,4 %) korkeampi ja samaa tasoa naapurimaakunta Etelä-Savon ja Keski-Suomen kanssa. Seutukunnittain ero ei ole suuri, mutta kuntakohtaisesti hajontaa on enemmän: Parikkalassa pienituloisia on noin joka viides, kun Taipalsaarella vain noin joka kymmenes. Sairauspäivärahaa saaneiden määrä väestöstä oli lokakuussa 2024 vajaan prosentin. Vuonna 2023 Etelä-Karjalan asuntokunnista lähes puolet oli yhden hengen asuntokuntia, mikä on enemmän kuin maassa keskimäärin. Eniten yhden hengen asuntokuntia oli Imatralla ja vähiten Taipalsaarella. Etelä-Karjalassa on pitkään panostettu siihen, että kotona asuttaisiin mahdollisimman pitkään ja palveluita tuotettaisiin sinne. Valtaosa eli lähes 94 % 75 vuotta täyttäneistä eteläkarjalaisista asui kotona vuonna 2023 (koko maassa 93 %). Vuonna 2022 turvattomaksi päivittäisen elämänsä koki 5,2 % yli 75-vuotiaista ja tasan puolet ikäryhmästä koki elämänsä erittäin tai hyvin turvallisiksi.

Syrjäytymisriskissä olevien nuorten osuus Etelä-Karjalan 18–24-vuotiaista (15,6 %) on laskenut viime vuosina koko maakunnan tasolla (16,8 % vuonna 2021), mutta kuntakohtaiset erot ovat suuria. Tämä on valtakunnan tasolla keskimääräistä hieman heikompi tulos ja erittäin huolestuttavaa väestörakenteeltaan ikääntyviin painottuvan maakunnan kannalta. Maakunnan asukkaista noin joka kymmenes kokee itsensä yksinäiseksi. Tämä on kuitenkin kansallisessa vertailussa keskiarvoa parempi tulos. Aikuisväestöstä osattomuutta koki miehistä 10,3 % ja naisista 7 % (2022), mikä on koko maan keskiarvoa vähemmän. Työikäisistä eteläkarjalaisista 32 % kokee terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi. Noin 28 % työikäisistä myös uskoo, ettei jaksakaan työskennellä vanhuuseläkeikään saakka. Koulutustasolla on yhteys sekä koettuun terveyteen että työssä jaksamiseen.

Kuntien talouspaineet sekä valtion budjetin vähenevä rahoitus järjestöille vaikeuttaa tavoitteiden vastaisesti yhteisöjen ja osallisuuden kokemuksen vahvistamista, millä voi olla kauaskantoisia vaikutuksia. Etelä-Karjalaan suunnitellut ammatillisen koulutuksen epäoikeudenmukaiset ja muuta maata suuremmat opiskelijavuosien leikkaukset heikentävät aikuisten uudelleen koulutautumisen mahdollisuuksia, ja leikkauksilla olisi väistämättä vaikutuksia myös nuorten koulutusmahdollisuuksiin.

Osallisuuden kokemusta tukevat saavutettavat kulttuuripalvelut, joiden kehittämiseksi tehdään maakunnallista yhteistyötä. Itärajan välittömästä läheisyydestä huolimatta eteläkarjalaiset eivät ole olleet sen enemmän huolissaan maailman menosta kuin muut suomalaiset, vaikka kokonaisuutena suomalaisten turvallisuuden tunne on heikentynyt. Etelä-Karjalassa on pitkään tehty maakunnallista turvallisuusyhteistyötä. Positiivisia kehityssignaaleja kuitenkin tarvitaan.

Vetovoimainen elinympäristö ja monimuotoinen luonto

Etelä-Karjala on HINKU-maakuntana sitoutunut vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä vuoteen 2030 mennessä 80 % vuoden 2007 tasosta. Asukasta kohden lasketut käyttöperusteiset hiilidioksidipäästöt olivat Etelä-Karjalassa 4,9 t CO₂e vuonna 2023. Kokonaispäästöt ovat vähentyneet 45,9 % vuosina 2007–2022. Maakunnan suurimmat

päästölähteet ovat tieliikenne noin kolmanneksen ja maatalous noin viidenneksen osuudella. Yhteistyö ilmastoasioissa on vahvistunut maakunnassa, ja pienet kunnat ovat kaupunkien rinnalla sitoutuneet ilmastotyöhön. Vuonna 2025 kaikkiin pieniin kuntiin valmistuu tavoitteellinen ilmastosuunnitelma ilmastotyötä ohjaamaan. Myös maakunnallinen ilmastotiekartta kirittää ilmastotyötä. Kasvihuonekaasupäästöt ovat jatkaneet alenemistaan ja todennäköisesti kehitys jatkuu samansuuntaisena. Vähennyskehitystä tulisi kuitenkin tehostaa, jotta tavoite saavutetaan. Päästövähennystavoitteen ylittävä osa tulee kompensoida uusiutuvan energian tuottamisella tai hiilinieluilla. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen vaatii lähivuosina huomiota.

Etelä-Karjalassa teollisuuden energiankulutus oli Lapin ja Uudenmaan jälkeen kolmanneksi korkein. Kulutus on kuitenkin laskusuunnassa: vuonna 2023 se oli noin 20 % alempi kuin vuonna 2007. Lisäksi uusiutuvan energian osuus primäärienergian kulutuksesta on huomattavan korkea, 76 % vuonna 2022. Koko maassa uusiutuvan energian osuus kokonaiskulutuksesta oli 42 % vuonna 2023. Käynnissä oleva energiamurros näkyy myös Etelä-Karjalassa. Teollisuuden energiankulutus laskee samalla, kun uusiutuvan energian tuotanto kasvaa. Energiatohokkuustoimia tehdään laajasti. Maakuntaan on suunnitteilla useita aurinkoenergiapuistoja ja yksi tuulivoimapuisto sekä investointeja akkuvarastoihin. Näistä osa valmistuu viiden vuoden säteellä. Tuulivoiman laajempaa lisärakentamista rajoittaa strateginen sijainti ja siihen liittyvät maanpuolustukselliset näkökohdat.

Vesistöjen osuus on lähes neljännes Etelä-Karjalan pinta-alasta. Suurten järvien ekologinen tila on pääasiassa hyvä tai erinomainen. Useissa Etelä-Karjalan vesistöissä voidaan kunnostustoimilla edistää arvokkaiden lohikalojen lisääntymistä. Maakuntaa halkovat ensimmäinen ja toinen Salpausselkä ovat pohjavesivarannoiltaan merkittäviä harjumuodostelmia. Harjut ylläpitävät myös pohjavedestä riippuvaisia ainutlaatuisia pienvesialueita, kuten lähteitä ja puroja. Maakuntakaavan päivitystyön yhteydessä tarkastellaan pohjavesialueiden ja laatuluokitusten päivityksen vaikutuksia maakunnan elinkeinotoimintaan osoitettavien alueiden sijaintiin sekä pohjavesialueilla jo sijaitsevien toimipaikkojen jatkokehittämiseen. Lisäksi maakuntakaavaan merkitään arvokkaita vesistöjä perustuen ekologiseen tilaan, kalastoon, linnustoon tai vedenottoon. Vireillä oleva Kutilan kanava -hanke yhdistää vedenlaadun parantamisen ja vesistömatkailun mahdollisuuksien kehittämisen. Vesipuitedirektiivin edellyttämää pinta- ja pohjavesien vähintään hyvää ekologista tilaa ei tulla saavuttamaan 2027 mennessä kaikissa Etelä-Karjalan vesistöissä. Joissakin vesistöissä puolestaan saavutettu hyvä tai erinomainen tila on uhattuna maa- tai metsätalouden aiheuttaman kuormituksen vuoksi. Vesistöjen kunnostustöitä on toteutettu erityisesti Pien-Saimaalla sekä pien- ja virtavesissä, mutta kunnostustarpeita on edelleen. Vesienhoitotyötä onkin jatkettava määrätietoisesti ja laajalla rintamalla. Työhön tarvitaan useita tahoja ja toimialoja.

Metsäteollisuusmaakuntana Etelä-Karjalan metsien käyttö on ollut jo pitkään intensiivistä. Puolet metsistä on alle 40-vuotiaita, eikä laajoja vanhoja metsäalueita ole. Metsämaata on Etelä-Karjalassa suojeltu muuhun Suomeen verrattuna vähiten: 2,3 prosenttia. Uhanalaistumiskehitys on edelleen negatiivinen niin valtakunnallisesti kuin alueellisesti. Metsänhoidolle asettavat haasteita myös ilmaston lämpenemisen kiihdyttämät hyönteis- ja myrskytuhoriskit. Vanhojen metsien vähyyys ja yksipuolinen metsien rakenne sekä Venäjän hyökkäyssodan myötä lisääntyneet hakkuupaineet aiheuttavatkin huolta lajiston ja luontotyyppien tilasta. Tekeillä olevassa maakuntakaavassa tarkastellaan luonnon monimuotoisuutta ja mahdollisia merkittävimpiä luonnon monimuotoisuuden alueita ja ekologisia yhteystarpeita. Kytkeytyneisyydestä huolehtiminen on yksi monimuotoisuustyön tärkeistä ohjenuorista. Metsien- ja soidensuojelua sekä elinympäristöjen kunnostamista toteutetaan vapaaehtoisilla Metso- ja Helmi-ohjelmilla. Salpausselät on valittu Kaakkois-Suomen Helmi-keskittymäalueeksi, jolle kohdennetaan ennallistamis- ja hoitotoimia. Priodiversity LIFE -hanke edistää luonnon monimuotoisuutta monin tavoin, kuten koulutuksella, tiedonvälityksellä, ennallistamistyöllä ja maakunnallisella lumo-ohjelmalla. Uhanalaistumisen pysäyttämiseksi erityisesti metsiin liittyvän luonnonhoitotyön tulisi tehostua. Alueellinen metsäohjelma valmistuu 2025, ja se voi linjata tavoitteita metsäluonnon monimuotoisuudesta. Ennallistamistyölle on paljon potentiaalia Etelä-Karjalassa.

Maakunnan laajat vesistöalueet ja saaristoisuus sekä EU-ulkorajan läheisyys hajuttavat maakunnan alue- ja

yhdyskuntarakennetta. Saimaa erottaa Imatran ja Lappeenrannan seutukunnat toisistaan, ja seutukuntien välinen liikenne on mahdollista vain valtatie 6 ja Karjalan radan muodostamassa liikennekäytävässä. Tiestön liikennemäärien ennakoitaan vähenevän tulevaisuudessa erityisesti haja-asutusalueilla ja pienemmissä kunnissa. Kausivaihtelua on vapaa-ajan asutuksen ja matkailun takia, mutta väestö vähenee ja vanhenee, mikä vähentää liikkumistarpeita. Alempiasteisen tiestön osalta huomioidaan myös teollisuuden logistiset tarpeet, kuten puuhuolto. Alueella huomioidaan myös rajaturvallisuuteen ja maanpuolustukseen liittyvät näkökohdat.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja sitä seuranneet pakotteet ovat muuttaneet liikennejärjestelmän toimintaympäristöä Etelä-Karjalassa merkittävästi. Venäjältä raiteita pitkin kuljetettu puuraaka-aine ja Saimaan kanavan tavaravirrat ovat siirtyneet Itä- ja Kaakkois-Suomen rautateille ja Saimaan sisävesistöön. Karjalan radalla Luumäki–Lappeenranta-rataosan liikennemäärän kasvu on ollut voimakasta, ja kasvun ennustetaan jatkuvan suurempana kuin missään muualla Suomen rataverkolla. Kyseinen yhteysväli on jo entuudestaan vilkkaasti liikennöity yksiraiteinen rataosa, ja toimintaympäristön muutosten vuoksi liikennemäärät rataosalla ovat kasvaneet 2 190 tuhatta nettotonnia (36 %) vuodesta 2020 vuoteen 2023. Traficom on ennustanut kuljetusmäärien kasvavan kyseisellä rataosalla vuoteen 2030 mennessä 33,3 % vuoden 2022 määrästä. Tämä yksiraiteinen rataosuus on vientiteollisuuden kannalta kriittinen pullonkaula, johon tarvitaan kaksoisraide. Kyseinen rataosuus nousee uuden TEN-T-asetuksen myötä rautateiden ydinverkkoon, mikä asettaa kaksoisraiteen valmistumisen tavoitevuodeksi 2030. Myös Imatran ja Parikkalan välisellä yksiraiteisella rataosalla kasvu on ollut 15–20 % ja tulee kasvamaan ennusteen mukaan 10–15 % vuoteen 2030 mennessä. Tämän rataosuuden suunnittelu on aloitettu syksyllä 2024 EU:n CEF-rahoituksella.

Saimaan sisävesistön liikennemäärät ovat olleet myös vahvassa kasvussa. Vuonna 2023 liikennettä oli 50 % enemmän kuin vuonna 2020. Puuta kuljetettiin yhteensä noin 1,4 miljoonaa kuutiota, josta laivapuuta oli noin 59 % ja uittopuuta oli 41 %. Saimaalla olevan aluskannan rajallinen määrä ja korkea ikä rajoittavat merkittävästi vesikuljetusten lisäämistä. Tähän haasteeseen pitää etsiä ratkaisuja, joilla turvataan Saimaan sisävesiliikenne myös tulevaisuudessa. Skenaarioiden mukaan aluskannan uudistaminen mahdollistaisi liikenteen kasvun jopa yli kahteen miljoonaan kuutioon vuodessa.

Liikenteellisen saavutettavuuden vaikutus näkyy maakunnan sisäisessä ja ulkoisessa pendelöinnissä. Pendelöinti maakunnan sisällä kohdistuu Lappeenrannan Selkäharjun ja Imatran Vuoksenniskan väliselle alueelle, jossa sijaitsee pääosa maakunnan taajamatoimintojen alueesta sekä työpaikkojen ja palvelujen alueista. Ulkoinen pendelöinti suuntautuu erityisesti maakunnan rajalla sijaitsevista kunnista naapurimaakuntiin. Kaksoisraiteen laajentaminen luo edellytyksiä myös maakunnan paikallisjunaliikenteen kehittämiseksi. Raideliikenteen kehittäminen on tärkeää myös maakunnan HINKU-tavoitteiden saavuttamiseksi. Maakunnan hiilidioksidipäästöistä noin 30 % syntyy tieliikenteestä, minkä vuoksi liikennejärjestelmän kehittämistoimenpiteitä kohdistetaan erityisesti tieliikenteen päästöjen vähentämiseen. Tämä voi tapahtua vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluverkkoa kehittämällä sekä mahdollistamalla liikenteen siirtäminen maanteiltä rautateille ja vesiväylille. Myös etäpalvelujen kehittäminen vähentää tieliikenteen päästöjä.

Rajan läheisyys aiheuttaa haasteita erityisesti mobiiliverkon kattavuudelle, mikä on johtanut maakunnassa lisääntyviin paineisiin laajentaa kiinteää verkkoyhteyttä uusille alueille. Viestintäverkkojen tasapuolinen kehittäminen on tärkeää monipaikkaisen asumisen, etätöiden ja digitaalisten palvelujen hyödyntämisen kannalta. Viestintäverkkojen kehittäminen myös vähentää ihmisten liikkumistarpeita. Vuoden 2024 alussa ajettiin alas 3G-verkko, mikä on heikentänyt tietoliikenneyhteyksiä merkittävästi itärajan läheisyydessä. Muuta maata heikommat viestintäverkot ovat aiheuttaneet jopa vaaratilanteita, kun joissakin tapauksissa edes hätäpuhelujen soittaminen ei ole ollut mahdollista. Huonot tietoliikenneyhteydet heikentävät ihmisten tasavertaisia mahdollisuuksia saada esimerkiksi etälääkäripalveluja tai siirtyä etätöihin. EU:n tavoitteen mukaisesti vuoteen 2030 mennessä kaikilla kotitalouksilla tulisi olla saatavilla vähintään 1 Gbit/s latausnopeuteen ylittävä yhteys. On tärkeää varmistaa, että viestintäverkot mahdollistavat etätöiden ja -opiskelun sekä etäpalvelujen käytön myös itärajan läheisyydessä.